

Верховний
Суд

КАСАЦІЙНІ ФІЛЬТРИ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ: судове правотлумачення та правозастосування

Дмитро Луспенник
Секретар Пленуму Верховного Суду,
Касаційний цивільний суд,
к. ю. н., доцент

Онлайн-лекція, Безоплатна правова допомога
м. Київ, 29 жовтня 2021 року

Фільтри касаційного перегляду – це обов'язковий елемент самообмеження юрисдикції Верховного Суду

Проблемою касаційного перегляду, а саме надзвичайної перегруженості суду касаційної інстанції завжди була так звана всеосяжність касаційного оскарження, а не в межах виваженої необхідності для здійснення судом касаційної інстанції завдання щодо забезпечення правильного і однакового застосування судами норм матеріального і процесуального права, відсутність будь-яких фільтрів касаційного перегляду.

Законодавчими методами раніше вирішувалося питання розвантаження суду касаційної інстанції

- 1) 22.02.2007 внесено зміни до Закону України про судоустрій щодо забезпечення касаційного розгляду цивільних справ і ВСУ передав в апеляційні суди загальної юрисдикції для перегляду в порядку касації більше **38 тис.** справ;
- 2) 18.02.2010 прийнято Закон України щодо зміни підвідомчості справ, пов'язаних з соціальними виплатами. З ВСУ до ВАСУ у 2011 р. передано більше **21 тис.** справ;
- 3) У кінці 2010 р. створено ВССУ. У 2011-2012 з ВСУ до ВССУ було передано майже **4 тис.** справ.

Навантаження на ВС на початок його роботи (з 15.12.2017). Навантаження ВС у 2018, 2019, 2020, 2021 рр.

1. До КАС ВС з ВАСУ і ВСУ передано майже **40 тис.** справ.
У 2018 р. у КАС ВС на розгляді було **76 500** справ (з урахуванням нових справ).
У 2019 р. до КАС ВС надійшло нових **37 959** справ і матеріалів.
2. До КЦС ВС з ВССУ і ВСУ передано **27 500** справ. Всього в КЦС ВС на розгляді у 2018 р. було **53 500** справ (з урахуванням нових справ) на **26 суддів**.
У 2019 р. до КЦС ВС надійшло нових **26 037** справ і матеріалів.
У 2020 р. до КЦС ВС надійшло **21 075** справ і матеріалів (**44 судді**).
У 1 півріччі 2021 р. надійшло **11 565** справ і матеріалів (**40 суддів**).

Касаційний перегляд є екстраординарною стадією процесу

Касаційний перегляд є екстраординарним і може бути використаний за умов:

- 1) додержання принципу інстанційності розгляду справи з ухваленням остаточного рішення;
- 2) наявності обставин для перегляду, безпосередньо пов'язаних з функцією суду касаційної інстанції щодо забезпечення захисту публічних чи приватних інтересів;
- 3) право порушити провадження щодо перевірки судового рішення, що набрало законної сили, повинно бути обмежене певним часом;
- 4) під час провадження щодо перевірки рішень, що набрали законної сили, не може відбуватися повторний розгляд справи по суті.

*Постанова ВП ВС від 27.10.2020 у справі № 127/18513/18: Касаційний перегляд вважається екстраординарним з огляду на специфіку повноважень суду касаційної інстанції з точки зору обмеження виключно питаннями права та більшим ступенем формальності процедур. (ЄСПЛ: *Levages Prestations Services v. France*, no. 21920/93, § 48, 23 October 1996)*

Міжнародно-правові документи, що передбачають запровадження касаційних фільтрів

1. Комітет міністрів Ради Європи у своїй Рекомендації відносно введення в дію та покращення функціонування систем та процедур оскарження у цивільних та торгових справах № R (95) 5 від 07.02.1995 рекомендував державам-членам вживати заходи щодо визначення кола питань, які виключаються з права на апеляцію та касацію, щодо попередження будь-яких зловживань системою оскарження; скарги до суду третьої інстанції мають подаватися передусім щодо тих справ, які заслуговують на такий розгляд (п. с ст. 7).

2. П. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру у контексті принципу правової визначеності та принципу *res judicata* (рішення ЄСПЛ: «Брумареску проти Румунії», «Науменко проти України», «Жофр де ля Прадель проти Франції», «Zubac v. Croatia», «Пономарьов проти України» та інші).

Практика національних європейських законодавств щодо існування «фільтрів» допуску до касації

1. Обмеження ціни позову (*Німеччина, Нідерланди, Франція, Бельгія, Австрія, Швеція*).
2. Обмеження виду судового рішення, що може бути оскаржене (*Німеччина, Нідерланди, Франція*).
3. Необхідність отримання дозволу на оскарження з боку суду, що ухвалив судове рішення, чи вищестоящого суду (*Англія, Австрія, Німеччина, Норвегія*).
4. Обмеження підстав, за якими судове рішення може бути оскаржене (*Німеччина, Австрія*).
5. Необхідність попереднього оскарження судового рішення в апеляційному порядку (*Литва*).
6. Встановлення обов'язку внести до депозиту суду суми на відшкодування можливих судових витрат (*Індія*).
7. Встановлення для сторони, що оскаржує судове рішення, обов'язку попереднього виконання рішення суду (*Франція*).
8. Попередній розгляд касаційної скарги колегією суддів (*Австрія, Франція*).

Національне регулювання фільтрів касаційного перегляду

1. Конституція України

Стаття 129. Суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права.

Основними засадами судочинства є: 8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи та **у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення.**

2. Стаття 14 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

3. Цивільний процесуальний кодекс України.

Мета запровадження касаційних фільтрів

За задумом законодавця це:

- 1) Протидія зловживанню процесуальними правами;
- 2) Розвантаження Верховного Суду з урахуванням норм ЄКПЛ та рішень ЄСПЛ;
- 3) Забезпечення сталості й єдності судової практики.

Чи призведе це до обмеження доступу до суду ??????

Чи готове суспільство до таких процедур ??????

БПП є вкрай важливою !!!!!!!

Чи досягнута мета ??????

Рішення ЄСПЛ: *Корецький та інші проти України* від 03.04.2008; *Олександр Волком проти України* від 09.01.2013 *щодо якості закону*.

Фільтри на стадії відкриття касаційного провадження

1. Відмова у відкритті касаційного провадження:
 - 1) пп. 1, 2 ч. 1 ст. 389 ЦПК – необхідність попереднього оскарження рішення суду в апеляційному порядку;
 - 2) пп. 2, 3 ч. 1 ст. 389 ЦПК – обмеження переліку (виду) судового рішення, що може бути оскаржене;
 - 3) ч. 2 ст. 389 ЦПК – обмеження підстав, за якими судові рішення може бути оскаржене;
 - 4) ч. 3 ст. 389 ЦПК – обмеження ціни позову (малозначні справи);
 - 5) ч. 4 ст. 389 ЦПК - необхідність попереднього оскарження рішення суду в апеляційному порядку особою, яка не була залучена до участі у справі (за певним виключенням); *продовження далі ...*

Продовження ...

- 6) п. 4 ч. 4 ст. 393 ЦПК – викладення підстав оскарження;
- 7) ч. 3 ст. 394 ЦПК – присічний строк касаційного оскарження (є виключення);
- 8) п. 5 ч. 2, ч. 4 ст. 394 ЦПК – необґрунтованість касаційної скарги;
- 9) ст. 405 ЦПК – умови при поданні касаційної скарги після закінчення касаційного розгляду попередньої скарги.

Малозначні справи

- **малозначність яких прямо встановлена в законі та не залежить від розсуду суду** (пп. 1, 3, 4, 5 ч. 6 ст. 19 ЦПК): справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який вираховується станом на 1 січня календарного року, у якому подається відповідна заява або скарга, вчиняється процесуальна дія чи ухвалюється судові рішення; справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства; справи про розірвання шлюбу; справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;
- **можуть судом визнаватися малозначними** (п. 2 ч.6 ст. 19 ЦПК): незначної складності, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ч. 4 ст. 274 ЦПК).

Критерії, що мають враховуватися при визначенні «незначної складності» справи

- наявність сталої судової практики зі спірного питання;
- характер та кількість фактів, які підлягають встановленню (складність предмета доказування);
- “ускладнення” суб’єктного складу, можливість вступу у процес інших учасників справи;
- кількість вимог, що розглядаються в межах однієї справи, можливість об’єднання та роз’єднання позовних вимог, пов’язаність з іншими справами, що знаходяться на розгляді в судах;
- віддаленість з точки зору простору та часу між подіями та фактами, що розглядаються, та процесом судочинства;
- кількість та специфіка доказового матеріалу, в тому числі свідків, яких слід допитати, потреба у забезпеченні доказів;
- виключення, передбачені в ч. 4 ст. 274 ЦПК України;
- інші обставини (“оновлення” законодавства, міжнародні фактори тощо).

Малозначні справи та спрощене позовне провадження

– Малозначні справи й деякі інші (що виникають з трудових відносин; про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд тощо) розглядаються у порядку спрощеного позовного провадження (чч. 1 і 2 ст. 274 ЦПК України). При цьому ч. 1 – це справи, які розглядаються виключно у порядку спрощеного позовного провадження.

– При вирішенні питання про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження суд враховує: ціну позову; значення справи для сторін; обраний позивачем спосіб захисту; категорію та складність справи; обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо; кількість сторін та інших учасників справи; чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес; думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження (ч. 3 ст. 274 ЦПК).

Процесуальні наслідки “малозначності” справи

- може бути розглянута в порядку спрощеного позовного провадження судом першої інстанції;
- представником по таким категоріям справ може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених у статті 61 ЦПК України (ч. 2 ст. 60 ЦПК України);
- апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду у порядку спрощеного позовного провадження, можуть розглядатися судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи (чч. 1 і 3 ст. 369 ЦПК України);
- *за загальним правилом* не підлягають касаційному оскарженню (п. 2 ч. 3 ст. 389 ЦПК України).

Справи, що не можуть бути розглянуті в порядку спрощеного позовного провадження

Виключний перелік у ч. 4 ст. 274 ЦПК України

- що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, розірвання шлюбу та поділ майна подружжя;
- щодо спадкування;
- щодо приватизації державного житлового фонду;
- щодо визнання необґрунтованими активів та їх витребування відповідно до глави 12 цього розділу;
- в яких ціна позову перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;
- інші вимоги, об'єднані з вимогами у спорах, вказаних у пунктах 1-5 цієї частини.

Умови для спрощеного провадження – *постанова КАС ВС від 22.01.2021 у справі № 640/11869/20.*

Підстави касаційного оскарження у малозначних справах

Ч. 3 ст. 389 ЦПК України

Не підлягають касаційному оскарженню:

- 2) судові рішення у малозначних справах та у справах з ціною позову, що не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім випадків, якщо:
 - а) касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики;
 - б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;
 - в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;
 - г) суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково.

Обґрунтування малозначності – ухвала КАС ВС від 05.04.2021 у справі № 420/8512/20.

Повторне подання касаційної скарги за іншим «фільтром/критерієм»

Нормами ЦПК України це не передбачено і, навпаки, імперативно заборонено

– П. 3 ч. 2 ст. 394 ЦПК України передбачено, що **суд відмовляє у відкритті касаційного провадження** у справі, якщо є постанова про залишення касаційної скарги цієї особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення.

– У справі № 757/27082/18 КЦС ВС 09.08.2021 відмовив у відкритті касаційного провадження на підставі п. 5 ч. 2 ст. 394 (фільтр – п. 1 ч. 2 ст. 389) ЦПК України і повернув його ж касаційну скаргу на підставі п. 4 ч. 4 ст. 393 (фільтр – п. 2 ч. 2 ст. 389 ЦПК України) *(відсутнє вмотивоване обґрунтування для відступлення від висновку)*.

У цій же справі ця сама особа повторно звернулася з касаційною скаргою, мотивуючи іншу підставу (фільтр) касаційного оскарження, у т.ч. з якої було повернуто попередню). КЦС ВС ухвалою від 23.09.2021 відмовив у відкритті касаційного провадження на підставі імперативної норми – п. 3 ч. 2 ст. 394 ЦПК України.

Фільтри при попередньому розгляді справи

Стаття 401 ЦПК:

1) обмеження підстав, за якими справа може бути призначена до судового розгляду.

Касаційні фільтри: останні законодавчі нововведення

Закон України від 15 січня 2020 року № 460-ІХ «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ».

Набрав чинності **08 лютого 2020 року**.

До касаційних скарг, поданих у порядку, передбаченому процесуальним законом, до 08.02.2020, вказані касаційні фільтри і передбачена процедура відкриття чи закриття касаційного провадження не застосовуються (*п. 2 Прикінцевих та перехідних положень, ч. 3 ст. 3 ЦПК України*).

Постанова КЦС ВС від 19.03.2020 у справі № 758/968/18 (61-19683св19);

Постанова КГС ВС від 18.03.2020 у справі № 905/675/19.

Підстави касаційного оскарження судових рішень, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 389 ЦПК *(по суті спору)*

Неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права **виключно** у таких випадках:

П. 1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку *(п. 1 ч. 2 ст. 389 ЦПК)*.

Умови застосування :

- Подібні правовідносини: постанова ВП ВС від 05.12.18 у справі № 522/2201/15; окрема думка судді ВП ВС Гудими Д. А. у справі № 357/3258/16; ОП КГС ВС від 27.0.2020 у справі № 910/4450/19;

- Постанова ВС або ВСУ лише як суду четвертої інстанції, від висновку якого не відступлено. **У касаційній скарзі обов'язково має бути вказано дату судового рішення ВС, номер справи;**

- Необов'язкове зазначення в постанові суду апеляційної інстанції постанови ВС (але бажано).
Продовження далі....

Подібні правовідносини

- **Елементи правовідносин** (склад): суб'єкти; об'єкти; юридичний зміст (взаємні права й обов'язки суб'єктів).
- **Подібність правовідносин** означає тотожність суб'єктного складу учасників відносин, об'єкта та предмета правового регулювання, а також умов застосування правових норм (зокрема, часу, місця, підстав виникнення, припинення та зміни відповідних правовідносин). При цьому, зміст правовідносин з метою з'ясування їх подібності визначається обставинами кожної конкретної справи (*постанови ВП ВС: від 27.03.2018 у справі № 910/17999/16; від 25.04.2018 у справі № 910/24257/16*).
- **Під судовими рішеннями в подібних правовідносинах** слід розуміти такі рішення, де подібними (тотожними, аналогічними, схожими) є предмети спору, підстави позову, зміст позовних вимог і встановлені судом фактичні обставини, а також наявне однакове матеріально-правове регулювання спірних правовідносин (*постанови ВП ВС: від 19.05.2020 у справі № 910/719/19, від 16.01.2019 у справі № 757/31606/15-ц; від 23.06.2020 у справі № 696/1693/15-ц*).

Продовження...

П. 2) якщо скажник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні (п. 2 ч. 2 ст. 389 ЦПК).

Умови застосування:

- **Обов'язкове посилання на постанову ВС**, яку застосував суд апеляційної інстанції;
- Сформулювати правовий висновок ВС (коротко), відступити від якого має намір заявник; **такий мотив має бути достатньо обґрунтованим з посиланням на норму права;**
- Подібні правовідносини: постанова ВП ВС від 05.12.18 у справі №522/2201/15; окрема думка судді ВП ВС Гудими Д. А. у справі № 357/3258/16; ОП КГС ВС від 27.0.2020 у справі № 910/4450/19.

Спірні питання: розсуд суду, оціночні терміни щодо «вмотивованості», «обґрунтованості», «подібності» ще на стадії відкриття касаційного провадження. Яка форма викладення «правового висновку» у судовому рішенні ВС, якщо йому надається таке значення?

Продовження...

П. 3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах (п. 3 ч. 3 ст. 389 ЦПК).

Умови застосування:

- Висновок ВС має бути відсутнім у подібних правовідносинах, а не в оскаржених судових рішеннях. **Обов'язково у скарзі має бути вказано, щодо якої норми права він відсутній;**
- Подібні правовідносини: постанова ВП ВС від 05.12.18 у справі №522/2201/15; окрема думка судді ВП ВС Гудими Д. А. у справі № 357/3258/16; ОП КГС ВС від 27.0.2020 у справі № 910/4450/19;
- Проблематичним і спірним є одночасне зазначення у скарзі п. 1 і п. 3 ч. 2 ст. 388 ЦПК;

Спирні питання: якщо судове рішення ВС (а значить і висновок) на час подання касаційної скарги було ухвалено, але не було оприлюднене, а оприлюднено на час вирішення питання про відкриття касаційного провадження (принцип легітимного очікування)?

Продовження...

П. 4) якщо судове рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу (п. 4 ч. 2 ст. 389 ЦПК).

Умови застосування:

- Ч. 1 ст. 411 ЦПК стосується так званих *безумовних* підстав для скасування судового рішення. Наслідком цього є *обов'язкове* направлення справи на новий розгляд. Відповідно має бути зазначено й клопотання касаційної скарги;

- Ч. 3 ст. 411 ЦПК є *виключно* порушення норм процесуального права, а саме:

а) які унеможливили встановлення фактичних обставин у справі;

б) які мають значення для правильного вирішення справи, *але*:

в) недослідження зібраних у справі доказів лише при умові обґрунтованості касаційної скарги підставами, передбаченими пп. 1, 2, 3 ч. 2 ст. 389 ЦПК.

Підстави касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пп. 2, 3 ч. 1 ст. 389 ЦПК *(процесуальні ухвали)*

Неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права

Умови застосування:

- Стосується процесуальних ухвал суду першої інстанції і результату їх перегляду в апеляційному порядку, якими можуть бути й постанови суду апеляційної інстанції;
- Необов'язкове посилання на судові рішення ВС чи ВСУ.

Дворівнева система касаційних фільтрів

Дворівневі фільтри касаційного оскарження, на що дуже часто автори касаційних скарг не звертають уваги:

- 1) Спочатку слід подолати (обґрунтувати необхідність відкриття касаційного провадження у малозначній справі (п. 2 ч. 3 ст. 389 ЦПК України);
- 2) Після цього, подолати (обґрунтувати) у малозначній справі процесуальні касаційні фільтри (підстави касаційного оскарження), зазначені у ч. 2 ст. 389 ЦПК України.

Фільтри і межі касаційного перегляду: точки дотику

Взаємозв'язок безпосередній (ст. 400 ЦПК України)

- Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції **в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження**, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.
- Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, які передбачені пп. 1, 3, 4, 8 ч. 1 ст. 411, ч. 2 ст. 414 цього Кодексу, **а також у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги.**

Наслідки незазначення підстав касаційного оскарження

- Вимоги до форми і змісту касаційної скарги викладені у ст. 392 ЦПК.
- Обов'язкове зазначення підстави подання касаційної скарги (п. 5 ч. 2 ст. 392 ЦПК).

2 різні правові наслідки невиконання цієї вимоги закону:

- 1) залишення касаційної скарги без руху, *є можливість усунення недоліку скарги* (ч. 2 ст. 393 ЦПК) **або**
- 2) повернення касаційної скарги (п. 4 ч. 4 ст. 393 ЦПК). *Наслідок – можливий пропуск строку касаційного оскарження при повторному поданні.*

Яка норма права має пріоритет?

Як забезпечити баланс між цими двома нормами процесуального права?

Незазначення підстави оскарження – це зловживання процесуальним правом?

Інший наслідок – ВС не зможе вийти за межі доводів касаційної скарги, незалежно від незаконності оскарженого судового рішення.

Рекомендації професійним представникам учасників процесу

- 1) Оцінити перспективи касаційного оскарження!
- 2) Готувати якісну, мотивовану й обґрунтовану касаційну скаргу або відзив у разі наявності підстав для закриття касаційного провадження!

Закриття касаційного провадження

- П. 4 ч. 1 ст. 396 ЦПК ;

- П. 5 ч. 1 ст. 396 ЦПК:

а) стосується лише такої підстави для відкриття касаційного провадження як п. 1 ч. 2 ст. 389 ЦПК;

б) правовідносини не є подібними.

Ухвала КЦС ВС від 31.03.2020 у справі № 233/3676/19;

Ухвала КГС ВС від 06.04.2020 у справі № 910/4907/13, постанова КГС ВС від 08.04.2020 у справі № 910/16868/19.

Спірні питання:

1) Не зазначено, хто ініціатор закриття провадження з урахуванням вжитих термінів: «виявилось», «судом встановлено» тощо.

2) Доволі важко розмежувати самі підстави касаційного оскарження, коли необхідно закрити щодо однієї з підстав касаційного оскарження.

Значення і наслідки правильного визначення підстав касаційного оскарження

Ст. 400 ЦПК (межі розгляду справи)

- 1) Перегляд судових рішень здійснюється у межах касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного оскарження.
- 2) Вихід за межі касаційної скарги виключно за умови порушення норм процесуального права (а не матеріального права) і лише у певних випадках.
- 3) Необхідність врахування висновку ВС, викладеного в його постанові (*не в ухвалі*) після подання касаційної скарги.

Ст. 410 (ч.1), 412 (ч. 1), 413 ЦПК

Зазначеними нормами передбачено, що повноваження ВС при ухваленні судових рішень визначено **виключно** підставами відкриття касаційного провадження.

Правозастосовча дилема

Баланс

Застосовуючи касаційні фільтри, ВС повинен одночасно враховувати:

- а) імперативність таких процесуальних норм;
- б) завдання та основні засади судочинства (ст. 2 ЦПК);
- в) ст. ст. 6, 13 Євроконвенції про справедливий судовий розгляд та ефективний засіб юридичного захисту.

Безумовно – пункти б) і в) мають пріоритет !!!

Особи, які можуть бути представниками

- адвокат (ч. 1 ст. 60 ЦПК України);
 - законний представник, тобто батьки, усиновлювачі, опікуни, піклувальники чи інші особи, визначені в законі (ст. 59, ч. 1 ст. 60 ЦПК України);
 - під час розгляду спорів, що **виникають з трудових відносин, а також справ у малозначних спорах (малозначні справи)** представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених у ст. 61 цього Кодексу. (ч. 2 ст. 60 ЦПК України).
- Юридична особа також може брати участь у справі через свого керівника або члена виконавчого органу, уповноваженого діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення (**самопредставництво юридичної особи**).
- Держава, територіальна громада бере участь у справі через відповідний орган державної влади, орган місцевого самоврядування відповідно до його компетенції, від імені якого діє його керівник або представник.

Самопредставництво

Закон України від 18.12.2019 № 390-ІХ, чинність з 29.12.2019

Для визнання особи такою, що діє в порядку **самопредставництва**, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначене її право діяти від імені такої юридичної особи (суб`єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження

Постанова ВП ВС (КАС) від 02.07.2020 у справі № 9901/39/20;

Постанова ВП ВС (КГС) від 13.03.2018 у справі № 910/23346/16;

Ухвала КАС ВС від 31.03.2021 у справі № 640/23035/19.

КЦС ВС 02.06.2021 направив справу № 303/4297/20 на розгляд ВП ВС як ВПП і для ВВ (від КГС ВС і КАС ВС) щодо самопредставництва, у т.ч. у трудових відносинах, провадження ВП ВС № 14-105 цс 21. Призначено на 14.12.2021.

Рішення Конституційного Суду України

- Правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і **забезпечує** ефективне поновлення в правах (рішення **від 30.01.2003, № 3-рп/2003**).
- Верховенство права – це панування права в суспільстві (рішення від 02.11.2004, № 15-рп/2004).

Завдання Верховного Суду як суду касаційної інстанції

Основне завдання ВС — забезпечення єдності судової практики, але з тим, аби не була вихолощена сама суть доступу до правосуддя.

Дмитро Луспеник, суддя, Секретар Пленуму Верховного Суду, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу // <https://sud.ua/ru/news/publication/130875-zavdannya-verkhovnogo-sudu-yak-sudu-kasatsiynoyi-instantsiyi>

Верховний
Суд

Дякую за увагу!